

Iaroslav Petrunenko, D.Sc. (Law), Full Professor
*State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine»
Kyiv, Ukraine*

Mykhailo Syrotko, Postgraduate Student
*State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine»
Kyiv, Ukraine*

Vadym Troinikov, Postgraduate Student
*State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine»
Kyiv, Ukraine*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-356-9-11>

EUROPEAN STANDARDS IN THE FIELD OF REGULATION E-COMMERCE AND E-TRADE

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ

В укладеній Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію) наявна окрема глава, присвячена питанням співробітництва та зближення законодавства у сфері електронної торгівлі [1].

Власне, положеннями Угоди про асоціацію передбачено, що сторони домовилися сприяти розвитку електронної торгівлі між ними, зокрема шляхом співробітництва з питань, пов'язаних з електронною торгівлею. Сторони також домовилися, що розвиток електронної торгівлі має здійснюватися за умови забезпечення повної відповідності найвищим міжнародним стандартам захисту інформації з метою забезпечення довіри користувачів електронної торгівлі [1].

Тож, таким чином, європейські стандарти у сфері регулювання електронної комерції та електронної торгівлі мають бути враховані у профільному законодавстві України, що регулює таку сферу господарської діяльності як електронна комерція та електронна торгівля.

В Україні правовідносини в означеній сфері регулюються, зокрема, спеціальним Законом України «Про електронну комерцію». Зазначеним Законом розмежовуються два види діяльності – електронна комерція та електронна торгівля. При цьому, останнє визначається як господарська

діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-комунікаційних систем [2].

Водночас, у Типовому законі про електронну торгівлю Комісії ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) від 16 грудня 1996 р. [3] рекомендується термін «торгівля» тлумачити широко, щоб він охоплював питання, які виникають з усіх відносин торговельного характеру, як договірних, і позадоговірних, а саме: будь-які торгові угоди про поставки товарів чи послуг чи обмін товарами чи послугами; дистриб'юторські угоди; комерційне представництво та агентські відносини; факторинг; лізинг; будівництво промислових об'єктів тощо.

Отже, досліджуючи європейські стандарти у сфері електронної комерції та електронної торгівлі, слід виходити з широкого застосування цих принципів до будь-яких торгових відносин, які реалізуються у мережі Інтернет.

Важливими у цій сфері є Керівні принципи ООН щодо бізнесу та прав людини та Рамкова програма «Захист, повага та засоби правового захисту», в яких зазначається, що посередники повинні дотримуватись прав людини своїх користувачів та зацікавлених сторін у всіх своїх діях; це включає в себе обов'язок діяти відповідно до чинної нормативно-правової бази. Через множинність ролей посередників, їх відповідні обов'язки та зобов'язання та їх захист за законом повинні визначатися щодо конкретних послуг та функцій, які виконуються [4].

Для держав-членів Європейського Союзу (далі – ЄС) на основі вищезгаданих Керівних принципів було розроблено Рекомендації СМ/Rec(2018)2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про ролі та обов'язки Інтернет-посередників від 3 липня 2018 р.

Власне, згідно з цими Рекомендаціями [5], обов'язки держав щодо захисту та заохочення прав та основних свобод людини у цифровому середовищі мають здійснюватися на підставі принципів: законності; правового забезпечення та прозорості, що означає, що будь-яке законодавство, що застосовується до Інтернет-посередників та їх відносин з державами і користувачами, має бути доступним і передбачуваним; захисту свободи вираження поглядів; захисту конфіденційності та даних; доступу до ефективного засобу правового захисту.

У системі європейських стандартів у сфері регулювання електронної комерції та електронної торгівлі важливе значення мають вимоги до захисту прав споживачів. Зокрема, у 2016 р. Рада ОЕСР прийняла Рекомендації про захист прав споживачів в сфері електронної комерції для вирішення нових і виникаючих проблем, з якими стикаються споживачі. Рекомендації вирішують питання захисту прав споживачів з

урахуванням нових викликів у сфері електронної комерції, серед яких: негрошові транзакції – обмін споживачів своїми персональними даними для «безкоштовних» товарів і послуг викликає побоювання у сенсі захисту їх прав; продукти цифрового контенту – у цьому сенсі важливо, щоб споживачам надавалася чітка інформація про договірні умови їх доступу та будь-які відповідні обмеження щодо використання, а також про функціональність і сумісність таких продуктів; активні споживачі – захист прав споживачів було поширено на транзакції споживач-споживач тощо [6, с. 7]. Окремі заходи щодо захисту прав споживачів, які стосуються сфери електронної комерції, визначені також у Директиві ЄС про захист прав споживачів.

Крім того, європейські стандарти у сфері регулювання електронної комерції та електронної торгівлі охоплюють вимоги щодо захисту персональних даних осіб, що потрапляють у мережу Інтернет. Зокрема, мова йде про Регламент (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 р. про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (GDPR). GDPR передбачає, що у контексті користування послугами інформаційного суспільства, своє право на заперечення в будь-який час проти опрацювання персональних даних, у тому числі, проти профайлінгу, суб'єкт даних може реалізовувати автоматизованими засобами з використанням технічних специфікацій [6, с. 12].

Вимоги щодо позасудових (альтернативних) способів вирішення спорів, що виникають у сфері електронної торгівлі та інших видів електронної комерції визначені у Директиві щодо альтернативного вирішення спорів та Регламенті щодо онлайн вирішення спорів для споживачів. Ці правові інструменти взаємопов'язані та взаємодоповнюють один одного. Зауважується, що онлайн платформа для вирішення спорів сприяє доступу споживачів до різних систем альтернативного вирішення спорів та спрямовує їх скарги до компетентних систем альтернативного вирішення спорів [6, с. 16].

Деякі інші вимоги у сфері регулювання електронної комерції та електронної торгівлі визначені також Комітетом Міністрів Ради Європи у Рекомендації CM/Rec(2016)5 щодо Інтернет-свободи [7], Рекомендації CM/Rec(2016)1 із захисту й заохочення права на свободу вираження поглядів та право на приватне життя стосовно мережевого нейтралітету [8], Рекомендації CM/Rec(2014)6 щодо використання Посібника з прав людини для Інтернет-користувачів [9] та ін.

У вищезгаданих рекомендаціях Ради Європи під Інтернет-свободою розуміється здійснення і користування в Інтернеті правами людини і основними свободами, а також їх захист відповідно до Конвенції та Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. Також

держави-члени Ради Європи повинні взяти активний підхід до імплементації Конвенції та інших стандартів Ради Європи щодо Інтернету.

Таким чином, підсумовуючи викладене, представляється можливим сформулювати узагальнюючий **висновок** про те, що з підписанням Угоди про асоціацію та отриманням у подальшому статусу кандидата у члени ЄС Україна прийняла на себе зобов'язання щодо приведення національного законодавства до європейських стандартів (*acquis communautaire*), зокрема у сфері регулювання електронної торгівлі та інших видів електронної комерції. Систему європейських стандартів у цій сфері складають вимоги щодо забезпечення свободи в Інтернет-просторі, захисту прав споживачів товарів, робіт та послуг у мережі Інтернет, захисту персональних даних та дотримання вимог щодо обробки персональних даних, забезпечення державою альтернативних способів вирішення спорів, що виникають у сфері електронної торгівлі тощо. Окреслені вимоги стосуються як власне правового регулювання (чіткості та передбачуваності законодавства) сфери електронної комерції, так і організаційних механізмів забезпечення захисту прав особи, яка стає споживачем товарів, робіт та послуг, придбаних шляхом вчинення електронних правочинів.

Список використаних джерел:

1. Угода між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ від 27 червня 2014 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

2. Про електронну комерцію: Закон України від 03 вересня 2015 р. № 675-VIII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>

3. Типовий закон про електронну торгівлю, прийнятий Комісією Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), від 16 грудня 1996 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/mu01116?an=14>

4. Керівні принципи щодо бізнесу і прав людини: Реалізація Рамкової програми Організації Об'єднаних Націй «Захист, повага і засоби захисту». пер: К. Буряковська, Ю. Разметаєва, О. Уварова, Д. Філіпський; за заг. ред. О. Уварової. Харків : Право, 2018. 80 с.

5. Рекомендація CM/Rec(2018)2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про ролі та обов'язки Інтернет-посередників: ухвалена 03 липня 2018 р. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016808c6192

6. Електронна комерція. *Звіт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України*. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=464a458c-6dcc-4096-bc39-0e38e9c4f771>

7. Рекомендація CM/Rec(2016)5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо Інтернет-свободи: ухвалена 13 квітня 2016 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU16013>

8. Рекомендація CM/Rec(2016)1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам із захисту й заохочення права на свободу вираження поглядів та право на приватне життя стосовно мережевого нейтралітету: ухвалена 13 січня 2016 р. URL: https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2017/03/CoE_Recomendation_20016_1-UKR.pdf

9. Рекомендація CM/Rec (2014) 6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо використання Посібника з прав людини для Інтернет-користувачів: ухвалена 16 квітня 2014 р. URL: <https://rm.coe.int/16802e3e96>